

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ІСТОРИКО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ МІЖНАРОДНОГО ПУБЛІЧНОГО ПРАВА НА НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРАВОПОРЯДОК

Гавриленко В.В.,

докторант кафедри міжнародного та європейського права

факультету міжнародних відносин

Національного авіаційного університету

ORCID: 0009-0002-6144-4716

e-mail: gavrylenko.v@ukr.net

Гавриленко В.В. Основні аспекти історико-правового впливу міжнародного публічного права на національний правопорядок.

Національний правопорядок – широке, багатогранне, багаторівневе та комплексне утворення, яке формується та утримується завдяки двома зустрічними інтересами, що продукуються як з боку громадянського суспільства, так і держави. При цьому, інтереси не мають бути антагоністичними, бо і суспільство і держава об'єктивно тягнуться до порядку, що створює необхідні умови для упорядкованості буття, безпечного існування всіх елементів державного механізму та кожного індивіду, організованості для вирішення нагальних завдань, передбачуваності майбутнього, стійкому функціонуванню за допомогою соціальних і правових норм.

Серед ознак національного правопорядку найважливіше місце займає сувора громадянська дисципліна, яка, крім інших засобів, забезпечується усіма засобами держави, аж до застосування примусу. Національний правопорядок тісно пов'язаний із міжнародним правопорядком, але між ними має бути розумний баланс, який досягається шляхом творчого осмислення, сприйняття зарубіжного досвіду і налагодження процесу ефективної імплементації норм міжнародного права в національну правову систему.

Під національним правопорядком в цілому автор аналізує надійний стан правової упорядкованості всіх сфер життєдіяльності суспільства, який передбачає встановлення розумного та справедливого правового порядку, заснованого на міжнародних стандартах та правових нормах існуючих у державі галузей права.

Виходячи з цього в статті розглядаються ключові моменти взаємодії між міжнародним публічним правом та національним правопорядком протягом історії. Зосереджуючись на змінах, які відбулися в цьому відношенні протягом різних історичних періодів, стаття ставить за мету визначення впливу міжнародного публічного права на структуру та функціонування національних правових систем.

Ця стаття надає зрозуміти взаємозв'язок міжнародного публічного права і національного правопорядку, враховуючи історичні контексти та сучасні реалії. Автор розкриває ключові аспекти, які допомагають зрозуміти еволюцію цієї важливої ділянки міжнародно-правового розвитку.

Ключові слова: міжнародне публічне право, національний правопорядок, міжнародні конвенції та угоди, історичні аспекти, міжнародні стандарти.

Havrylenko V.V. Main aspects of the historical and legal impact of public international law on the national legal order.

The national legal order is a broad, multifaceted, multi-level and complex formation that is formed and maintained by two counter interests generated by both civil society and the state. At the same time, the interests should not be antagonistic, since both society and the state are objectively striving for order, which creates the necessary conditions for orderly existence, safe existence of all elements of the state mechanism and each individual, organization to solve urgent problems, predictability of the future, and sustainable functioning with the help of social and legal norms.

Among the features of the national legal order, the most important is strict civil discipline, which, among other things, is ensured by all means of the state, up to the use of coercion. The national legal order is closely related to the international legal order, but there should be a reasonable balance between them, which is achieved through creative thinking, perception of foreign experience and establishment of the process of effective implementation of international law into the national legal system.

Under the national legal order as a whole, the author analyzes a reliable state of legal orderliness in all spheres of society's life, which implies the establishment of a reasonable and fair legal order based on international standards and legal norms of the existing branches of law in the State.

On this basis, the article examines the key points of interaction between public international law and the national legal order throughout history. By focusing on the changes that have occurred in this regard during different historical periods, the article aims to determine the impact of public international law on the structure and functioning of national legal systems.

This article provides an insight into the relationship between public international law and the national legal order, taking into account historical contexts and contemporary realities. The author reveals key aspects that help to understand the evolution of this important area of international legal development.

Key words: public international law, national legal order, international conventions and agreements, historical aspects, international standards.

Постановка проблеми. У сучасному світі інтеграція та взаємодія між країнами стають все більш важливими. Міжнародне публічне право грає ключову роль у встановленні правил та норм, які регулюють відносини між державами. Проте, його вплив на національний правопорядок залишається предметом живої дискусії та досліджень. Ця постановка проблеми пропонує проаналізувати основні аспекти історико-правового впливу міжнародного публічного права на національний правопорядок.

В контексті глобалізації та розвитку міжнародних відносин національні правові системи стикаються з необхідністю адаптуватися до міжнародних стандартів і норм, які встановлюються міжнародним публічним правом. Однак, цей процес може спричинити конфлікти та суперечності між принципами міжнародного права та національними інтересами держав. Історичний аналіз цього взаємодії може розкрити ключові моменти та трансформації впливу міжнародного публічного права на національний правопорядок, що стане основою для подальшого розуміння та вирішення сучасних проблем у цій сфері.

Стан опрацювання цієї проблематики щодо аналізу основних аспектів історико-правового впливу міжнародного публічного права на національний правопорядок, було досліджено багатьма науковцями. До них належать: Долгорученко К.О., Почанська О.С., Заброта С.М., Алмані М.М. та інші.

Виклад основного матеріалу. Теоретичне дослідження впливу міжнародно-правових стандартів в сфері правоохоронної діяльності та їх імплементації у національний правопорядок в історико-правовому аспекті з логічного погляду висуває на перше місце *інституційний аспект*, – тобто, проблему зародження, становлення та розвитку у конкретній державі правоохоронних органів та їх системи. Тобто, одразу необхідно з'ясувати низку важливих питань: коли з'явився перший правоохоронний орган, яким чином здійснювалось правове регулювання його діяльності, коли і завдяки чому зародилася система правоохоронних органів, що стало причиною змін або реформування як самої системи, так й її правового регулювання, чому виникла необхідність імплементації міжнародних стандартів, як здійснювалось запозичення стандартів спочатку і як воно проходило протягом часу, яких обсягів та меж з часом воно досягло, чим воно стало у теперішній час, чи дійсно існуюча нормативно-правова база почала відповідати або вже повністю відповідає міжнародним стандартам та їх приписам тощо.

Але, розглядаючи становлення правоохоронних органів в історичному сенсі, по-друге, паралельно необхідно досліджувати й *міжнародно-уніфікаційний аспект*, – тобто, сам процес виникнення міжнародно-правових стандартів, визначати етапи їх поступового збільшення у міжнародно-правових актах, простежувати їх якісне та змістовне наповнення, з'ясувати шляхи імплементації стандартів державами-підписантами міжнародних угод у своє національне законодавство про діяльність правоохоронних структур тощо.

Також, бажано в історично-правовому аспекті, по-третє, досліджувати зворотній момент, – а саме *аспект конституціоналізації*, – тобто, коли національне законодавство про діяльність пра-

воохоронних органів окремої або окремих держав впливало на появу в міжнародно-правових актах нових міжнародних стандартів. Інакше кажучи, і становлення правоохоронних органів, і розвиток міжнародних стандартів, і зворотній вплив національного законодавства на прийняття нових міжнародно-правових актів, – у всіх цих трьох напрямках (аспектах) необхідно визначати характерні сутнісні ознаки, спираючись на принципи історико-правового підходу. А до цих ознак, як зазначає дослідник К.О. Долгорученко, відносяться поліцентричність наукової парадигми, інтегративність принципів, ретроспективність дослідження об'єкту пізнання та методів дослідження, а також наукові принципи: темпоральності, відносної завершеності та структурності процесів розвитку об'єкту (предмету) пізнання, аберації та відповідності об'єкта дослідження соціально-культурному історичному контексту тощо [1, с. 165].

Як бачимо намічені вище шляхи дослідження проблеми впливу мають дуже широкий спектр та передбачають окрему дуже об'ємну наукову роботу. Тому у даному підрозділі щодо історико-правових аспектів впливу міжнародного публічного права на національний правопорядок ми торкнемося в історичному сенсі лише основних міжнародно-правових актів, в яких з'явилися перші стандарти, отримали свій подальший розвиток та сконцентровані і визначені зараз.

Розглядаючи безпосередньо історико-правові аспекти впливу міжнародного публічного права на національний правопорядок, необхідно зазначити, що цей вплив здійснювався по мірі еволюції міжнародних відносин і міжнародного права, він повністю відбивав та віддзеркалював об'єктивну закономірність щодо поступового і постійного розширення об'єму міжнародних принципів та норм. З кожним століттям, з кожним десятиріччям, а потім у XXI столітті майже з кожним роком додавав національним законодавствам у вигляді еталонів все нові та нові стандарти для імплементації їх у нормативно-правові акти функціонування судових та правоохоронних органів.

Доволі важко з усієї сукупності міжнародно-правових стандартів відокремити ті, що були імplementовані саме у сферу правоохоронної діяльності держави. Справа в тому, що ці стандарти розкидані за численними міжнародно-правовими актами. Достатньо сказати, що тільки у сфері захисту прав і свобод людини, що має безпосереднє відношення до діяльності судових та правоохоронних органів, міжнародні стандарти знаходяться у майже 100 міжнародних та регіональних документах [2, с. 144].

Відаючи належне Вестфальському конгресу 1648 р. – як початкової крапки відліку важливого етапу в історії міжнародного права та прийнятті наступних актів, усі міжнародні стандарти у сфері правоохоронної діяльності мають своїм першоджерелом Загальну декларацію прав людини 1948 року, стаття 1 якої закріплює хоча і загальний, але дуже вагомий стандарт: «Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. Вони наділені розумом і совістю і повинні діяти у відношенні один до одного в дусі братерства» [3]. Тобто, «дух братерства» має бути в основі суспільних відносин, що складаються у державі між особами і громадянами та представниками судових і правоохоронних органів, а запорукою всьому цьому має бути розум і совість. Який міцний, потужний і емний за змістом стандарт, який, на нашу думку, ще не знайшов свого повного виразу в українському законодавстві про професійно-етичну поведінку суддів, поліцейських, інших представників силових структур!

Після Загальної декларації прав людини 1948 р., кожен наступний міжнародно-правовий акт розширював перелік прийнятих раніше стандартів або уточнював їх.

Європейська конвенція про захист прав людини й основних свобод 1950 р. встановлює міжнародні стандарти можливості позбавлення життя людини з боку представників правоохоронних органів якщо застосування ними сили було здійснено: «а) для захисту будь-якої особи від незаконного насильства; б) для здійснення законного арешту або для запобігання втечі особи, яку законно тримають під вартою; с) при вчиненні правомірних дій для придушення заворушення або повстання» [4]. Але категорично забороняє катувати людину, наприклад, для вибивання з неї доказів або отримання інформації [4].

У статті 5 цієї Конвенції визначаються підстави законного арешту або затримання, у статті 6 встановлюється право на справедливий суд, у статті 7 забороняється будь-яке покарання без закону, у статті 8 визначаються умови обмеження права на повагу до приватного і сімейного життя, тобто органи державної влади можуть втручатися у здійснення цього права, «за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і

свобод інших осіб» [4]. У статті 34 Конвенції зазначається, що Європейський суд з прав людини «може приймати заяви від будь-якої особи, неурядової організації або групи осіб, які вважають себе потерпілими» [4] від допущеного з боку держави або її судових та правоохоронних органів порушення прав, викладених у Конвенції, а держава зобов'язується не перешкоджати жодним чином ефективному здійсненню цього права.

Кодекс поведінки посадових осіб щодо підтримання правопорядку 1979 р. майже від першої до останньої статті встановлює вичерпні міжнародні стандарти належної поведінки всіх посадових осіб, яких призначено чи обрано для застосування права, пов'язаного із поліцейськими повноваженнями, особливо повноваженнями на затримання злочинців [5]. Це права: на застосування сили (стаття 3); збереження у таємниці відомостей конфіденційного характеру відносно осіб (стаття 4); заборону тортур та інших жорстоких, нелюдських видів поводження, які принижують гідність людини (ст. 5), при цьому надається правове визначення категорії «катування»; заборону на здійснення будь-яких актів корупції (стаття 7) тощо.

Не можна обійти стороною Конвенцію проти катувань і інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження або покарання 1984 р., в який отримали подальший розвиток положення попередніх міжнародних актів.

Наприклад, у Кодексі поведінки посадових осіб щодо підтримання правопорядку 1979 р. наведено правові визначення терміну «катування» із посиланнями на Декларацію про захист усіх осіб від тортур та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження чи покарання, прийнятою Генеральною Асамблеєю ООН 1975 р., згідно з якою «така дія є образою людської гідності та засуджується як порушення цілей Статуту Організації Об'єднаних Націй та порушення прав людини та основних свобод, проголошених у Загальній декларації прав людини (та інших міжнародних документах, що стосуються прав людини)» [5]. Посилаючись на Загальну декларацію прав людини та основоположних свобод 1948 р., у Кодексі тортури визначаються таким чином: «.. катування означає будь-яку дію, за допомогою якої людині навмисно завдається сильний біль чи страждання, фізична або розумова, з боку офіційної особи або щодо її підбурювання з метою отримання від нього або від третьої особи інформації або визнання, покарання його за дії, які він здійснив або у скоєнні яких підозрюється, або залякування його чи інших осіб. У це тлумачення не включається біль або страждання, що виникають лише через законне позбавлення волі, через стан, властивий цьому або внаслідок цього, в межах того ступеню, наскільки це сумісне з мінімальними стандартними правилами поводження із ув'язненими» [5].

У Конвенції проти катувань і інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження або покарання 1984 р. надається вже інше, третє, і більш поглиблене і фактично системне тлумачення категорії катування: «термін «катування» означає будь-яку дію, якою будь-якій особі навмисне заподіюються сильний біль або страждання, фізичне чи моральне, щоб отримати від неї або від третьої особи відомості чи визнання, покарати її за дії, які вчинила вона або третя особа чи у вчиненні яких вона підозрюється, а також залякати чи примусити її або третю особу, чи з будь-якої причини, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду, коли такий біль або страждання заподіюються державними посадовими особами чи іншими особами, які виступають як офіційні, чи з їх підбурювання, чи з їх відома, чи за їх мовчазної згоди. В цей термін не включаються біль або страждання, що виникли внаслідок лише законних санкцій, невіддільні від цих санкцій чи спричиняються ними випадково» [6].

Як бачимо еволюційний розвиток самих міжнародних стандартів та правових категорій, які містяться у цих стандартах, є поступовим і очевидним.

За період з 1948 по 1984 роки міжнародно-правова думка стосовно катувань, тортур або інших жорстоких, нелюдських поводжень із людиною з боку посадових осіб зазнавала істотних змін та впливала на прийняття нових міжнародно-правових актів. Майже за сорок років категорія наповнялася зовсім новим та системним змістом, охоплювала всі можливі суспільні стосунки, що можуть виникнути під час етично-непрофесійної поведінки посадових осіб із особами, з якими вони вступають у службові контакти. На підставі нових стандартів змінювалися й національні державні акти щодо поведінки суддів, прокурорів, поліцейських тощо. Але питання напрямів імплементації зазначених стандартів та її особливостей ми детально розглянемо у наступних розділах роботи.

Серед основних міжнародно-правових джерел неможливо не назвати та не розглянути Звід принципів захисту всіх осіб, що піддаються затриманню або ув'язненню в будь-якій формі, що був прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН у 1988 році [7].

Цей Звід дуже цікавий з точки зору історичної ретроспективи його появи у міжнародному публічному праві. Про це йдеться у преамбулі Зводу: «Генеральна Асамблея, посилаючись на свою резолюцію 35/177 від 15 грудня 1980 року, в якій вона поклала на Шостий комітет завдання розробки проекту зводу принципів захисту всіх осіб, що піддаються затриманню або ув'язненню в будь-якій формі, і ухвалила заснувати з цією метою робочу групу відкритого складу..» [7]. Тобто механізм появи міжнародного акту починається з ідеї про його особливу соціальну та міжнародну необхідність, а ідею можуть подати не тільки міжнародні інституції, але й окрема національна держава, що може свідчити про зворотній зв'язок в процесі імплементації. Потім певний час здійснюється обговорення ідеї, потім приймається та ухвалюється ГА ООН рішення у формі резолюції, в якій покладається обов'язок на її певний комітет щодо створення робочої групи і розробки проекту Зводу. По завершенню розробки робоча група складає доповідь та доводить цю доповідь на сесії ГА ООН, де Звід затверджується. Після цього Генеральний секретар ООН інформує її держави-члени, а також членів спеціалізованих установ ООН про прийняття Зводу принципів та настійно закликає докласти всіх зусиль для його широкого розповсюдження і дотримання.

Отже, робочій групі знадобилося аж вісім років, щоб розробити цей проект. Як бачимо, алгоритм розробки та прийняття нового міжнародно-правового акту дуже тривалий та складний. В ньому можна прослідкувати весь спектр процесу появи нового міжнародного акту: від зародження ідеї до створення і прийняття самого міжнародного джерела.

Поряд із Зводом принципів розроблялися також стандартні правила поведінки з в'язнями. Перші такі правила були прийняті в 1955 році та затверджені Економічною та Соціальною Радою ООН у 1957 році. Вони отримали назву Мінімальні стандартні правила (далі – МСП). Відразу після їхнього прийняття, МСП стали ключовим міжнародним стандартом у регулюванні поведінки з в'язнями та ключовими рамками в оцінювальній діяльності моніторингових та інспекційних органів. У багатьох країнах МСП було використано в якості «схеми» для створення національних пенітенціарних правил; в інших країнах, МСП – це єдиний документ, який безпосередньо регламентує поведінку з в'язнями. Оскільки за 60 років після прийняття пенітенціарна наука значно еволюціонувала, МСП застаріли, а деякі розділи навіть стали несумісними з міжнародною системою прав людини. Саме тому ООН розпочала процес перегляду МСП, який тривав чотири роки. В результаті, 17 грудня 2015 року Генеральна Асамблея ООН одногослосно прийняла «Переглянуті Мінімальні стандартні правила поведінки з в'язнями (Правила Нельсона Манделі)». Переглянуті МСП були названі на честь спадку Нельсона Манделі, покійного президента Південної Африки, Лауреату Нобелівської премії миру, котрий провів у в'язниці 27 років. У міжнародному співтоваристві було вирішено не розробляти по-новому всі МСП, і, натомість, було вибрано варіант здійснити «цілеспрямований перегляд» термінології та восьми конкретних сфер, де МСП стали найбільш застарілими [8].

У наведеному вище прикладі можна наочно побачити еволюцію або поступову трансформацію у часі міжнародно-правових актів як певних стандартів для національних пенітенціарних законодавчих актів. Звертає на себе увагу оригінальна форма, яка була обрана для удосконалення міжнародно-правових стандартів в цієї сфері, тобто не шлях розробки нового міжнародного акту, а «цілеспрямований перегляд» попереднього.

Кінець 80-х та початок 90-х років минулого століття був особливо продуктивним для прийняття дуже важливих міжнародно-правових актів. Достатньо назвати такі як: Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню 1987 р.; Другий факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, що стосується скасування смертної кари (прийнятий Резолюцією 44/128 Генеральної Асамблеї ООН від 15 грудня 1989 року); Паризька хартія для нової Європи 1990 р.; Основні принципи застосування сили і вогнепальної зброї службовими особами по підтримці правопорядку, прийняті Восьмим Конгресом ООН по попередженню злочинності й поводженню з правопорушниками 1990 р.; Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй щодо заходів, не пов'язаних із ув'язненням (Токійські правила) 1990 р. тощо.

У всіх вище зазначених міжнародних актах продовжували удосконалюватися принципи та норми, які були прийняті у попередні десятиріччя. Саме в цей період у світі відбувалися надзвичайні демократичні події, коли значно зменшилася загроза виникнення третьої світової війни, проголошувалися незалежними нові держави, імплемтувалися у національне законодавство правові норми щодо захисту основних прав і свобод людини і громадянина, у всіх демократичних країнах

під час розробки та прийняття нових законодавчих актів став панувати міжнародний принцип – стандарт верховенство права.

На рубежі XXI століття до теперішнього часу світова спільнота основну увагу почала приділяти розробленню та прийняттю міжнародних стандартів правоохоронної діяльності, пов'язаною із протидією домашньому насильству в сім'ї, торгівлею людьми, захистом дітей, жінок та дівчат від сексуального насильства, у тому числі й в умовах збройних конфліктів тощо.

В цьому сенсі достатньо назвати: Резолюції Генеральної Асамблеї ООН (A/HRC/7/L.22/REV (2008 р.), № 61/143 (2006 р.) та Ради Безпеки ООН (№ 1325 (2000 р.), 1820 (2008 р.), Рекомендацію Комітету Міністрів Ради Європи про захист жінок від насильства (2002 р.), Рекомендацію Ради Європи 1873 (2009) про сексуальне насильство стосовно жінок у ході збройних конфліктів, Рекомендацію Парламентської Асамблеї Ради Європи 1714 (2010) про дітей, які стали свідками домашнього насильства, Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії від 2000 р., Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності, прийнятий резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї ООН від 15.11.2000 р., Конвенцію Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального розбещення від 25.10.2007 р. тощо [9, с. 163-164].

У цей же період розробляються та приймаються міжнародні стандарти щодо етично-професійної поведінки державних службовців, представників (співробітників) судових та правоохоронних органів. Серед них достатньо назвати Модельний кодекс поведінки державних службовців (Рекомендація № R (2000) 10, прийнята Комітетом міністрів Ради Європи на 106 сесії 11 травня 2000 року) [10] та Європейський кодекс поліцейської етики (Рекомендація Rec.(2001)10, прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 19 вересня 2001 року) [11].

Ці два міжнародних документи встановлюють стандарти, котрі мають бути обов'язково імплементовані у національне законодавство держав-членів Ради Європи. Стосовно завдання Модельного кодексу читаємо: «чітке визначення стандартів честі та поведінки, яких повинні дотримуватись державні службовці, надання допомоги їм у дотримуванні цих стандартів і інформування громадськості про те, на яку поведінку державних службовців вона може сподіватись» [11].

Хоча другий міжнародний документ має назву «Європейський кодекс поліцейської етики», за змістом він далеко відійшов від суто етичних норм поведінки поліцейського. Кодекс регулює широке коло відносин, які виникають між представниками поліції та особами і громадянами. В Кодексі визначаються і цілі діяльності поліції, і правові основи функціонування, і взаємозв'язок поліції із системою кримінальної юстиції, і організація структурних підрозділів поліції, і питання організації підготовки співробітників тощо. Інакше кажучи, цей Кодекс цілком може претендувати не стільки на встановлення стандартів у сфері етичних норм поведінки, скільки на закріплення міжнародних стандартів щодо розробки національних законів про організацію та діяльність поліцейських органів. Більш того, у преамбулі до цього Кодексу визначені сфери його застосування, а саме: «Цей кодекс застосовується до традиційних підрозділів та служб державної поліції або до інших дозволених та/або контрольованих публічною владою органів, головною метою яких є забезпечення підтримки закону та порядку у громадянському суспільстві та яким держава дозволяє для досягнення цієї мети використовувати силу та/або спеціальні повноваження (курсив наш – автор)» [11]. Відтак, здавалося б, що Кодекс розрахований на виключно представників поліції, чому й має у назві словосполучення «кодекс поліцейської етики», але за своїм змістовним наповненням він безумовно і цілком може бути віднесений до міжнародних стандартів щодо розробки законодавчих актів про діяльності будь-якого судового або правоохоронного органу.

Вважаємо, що наприкінці підрозділу обов'язково необхідно зупинитися на міжнародно-правовому акті, що має назву Декларація про право та обов'язок окремих осіб, груп та органів суспільства заохочувати та захищати загально визнані права людини та основні свободи (прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 9 грудня 1998 р.). Декларація встановлює винятково важливе право для кожної людини «індивідуально чи разом з іншими заохочувати, захищати та здійснювати права людини й основні свободи на національному й міжнародному рівнях через використання відповідних організаційних форм, а саме: а) проводити мирні зустрічі чи збори; б) створювати неурядові організації, асоціації або групи, вступати до них та брати участь у їх діяльності; с) підтримувати зв'язок із неурядовими чи міжурядовими організаціями» [12].

Цьому дуже важливому міжнародно-правовому акту детальну характеристику надав науковець М.М. Алмані [13]. Ми акцентуємо увагу тільки на ті визначення Декларації, які торкаються предмету дослідження. Так, у статті 2 зазначено, що кожна держава несе основну відповідальність та обов'язок захищати, заохочувати та здійснювати всі права людини та основні свободи, зокрема шляхом вжиття таких заходів, які можуть знадобитися для створення всіх необхідних умов у соціальній, економічній та політичній, а також в інших галузях та правових гарантіях, які необхідні для забезпечення того, щоб усі особи під її юрисдикцією, індивідуально та спільно з іншими, могли користуватися всіма цими правами та свободами на практиці. Тобто, Декларація в першу чергу зобов'язує державу здійснювати всіма законними засобами права і свободи людини. Декларація у статті 3 встановлює жорсткий міжнародний стандарт щодо внутрішнього національного законодавства, яке має відповідати наступним умовам:

- узгоджуватися зі Статутом ООН та іншими міжнародними зобов'язаннями у сфері прав людини і свобод;
- утворювати юридичні рамки, в яких повинні здійснюватися та забезпечуватися права людини і основні свободи;
- встановлювати правові приписи, які б регламентували діяльність із заохочення, захисту та ефективного здійснення цих прав і свобод.

Висновок. Можна зазначити, що міжнародно-правові стандарти відіграють важливу роль у формуванні сучасної правоохоронної діяльності. Вони не лише впливають на розвиток інституційного регулювання правоохоронних органів, але й сприяють створенню єдиних принципів і норм, які застосовуються на міжнародному рівні. Це забезпечує ефективне функціонування правоохоронних структур у різних країнах та підвищує їхню здатність співпрацювати в глобальному контексті.

Іншим важливим аспектом є міжнародно-уніфікаційний процес, який сприяє адаптації національних правових систем до вимог і стандартів, розроблених на міжнародному рівні. Це дозволяє створювати більш узгоджене та гармонізоване законодавство, яке відповідає потребам сучасного суспільства та сприяє захисту прав людини.

Закріплення міжнародних стандартів у національних конституціях є важливим елементом правового розвитку, оскільки воно гарантує їхню стабільність і обов'язковість виконання. У цілому, вплив міжнародних стандартів на правоохоронну діяльність сприяє покращенню якості правопорядку, забезпечує відповідність національних законодавств сучасним вимогам і підвищує рівень довіри до правоохоронних органів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Долгорученко К.О. Історико-правовий підхід у методології дослідження діяльності спецвідділу «Вінета» міністерства просвіти і пропаганди Райху на окупованих українських територіях. *Юридичний вісник*, 2019, № 4. С. 161–166.
2. Почанська О.С. Поняття та класифікація сучасних міжнародно-правових стандартів у сфері забезпечення прав і свобод осіб, засуджених до позбавлення волі. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*, № 6, Том 3. 2017. С. 143–147.
3. Universal Declaration of Human Rights. The human rights adopted by the United Nations General Assembly of its 183rd meeting, held in Paris on 10 December 1948. URL: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>.
4. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms: as amended by Protocols Nos. 11, 14 and 15 supplemented by Protocols Nos. 1, 4, 6, 7, 12, 13 and 16. Rome, 4.XI.1950. URL: https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf.
5. Кодекс поведінки посадових осіб щодо підтримання правопорядку від 17 грудня 1979 р. Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282#Text.
6. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text.
7. Звід принципів захисту всіх осіб, що піддаються затриманню або ув'язненню в будь-якій формі. Затверджено резолюцією 43/173 Генеральної Асамблеї від 9 грудня 1988 року. URL: <https://studfile.net/preview/5776729/page:10/>.

8. Керівництво з застосування правил Нельсона Мандели. Впровадження переглянутих Мінімальних стандартних правил ООН поводження з в'язнями. Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів та прав людини (БДПІЛ). 2018. 194 с.
9. Заброта С.М. Міжнародно-правові стандарти поліцейської діяльності щодо протидії насильству в сім'ї. *Право і суспільство, Адміністративне право та адміністративна діяльність* № 2, 2012. С. 161–168. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2012/2_2012/36.pdf.
10. Модельний кодекс поведінки державних службовців. Рекомендація R (2000) 10 Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи щодо кодексів поведінки державних службовців (прийнята Комітетом міністрів на 106 сесії 11 травня 2000 року). URL: https://archives.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/Rekomend_poved_DS.pdf.
11. Європейський кодекс поліцейської етики. Рекомендація Res.(2001)10. Прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 19 вересня 2001 року на 765-му засіданні представників міністрів. URL: <https://rm.coe.int/0900001680928736>.
12. Декларація про право та обов'язки окремих осіб, груп та органів суспільства заохочувати та захищати загально визнані права людини та основні свободи. Прийнято резолюцією 53/144 Генеральної Асамблеї від 9 грудня 1998 року. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/defender.shtml.
13. Алмані М.М. Захист прав людини неурядовими правозахисними організаціями. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, Серія ПРАВО. Випуск 32. Том 1, 2015. С. 98–103.